

Kódex výchovného správania v saleziánskych dielach

Verzia: 15.10.2023

Moje dobrovoľné rozhodnutie

Dobrovoľne som sa rozhodol/rozhodla venovať svoj čas a talent deťom a mladým (ďalej "deťom")¹ podľa saleziánskeho štýlu výchovy².

Chcem sa aktívne podieľať na vytváraní podnetného a bezpečného prostredia a spoločenstva, v ktorom sa deti a mladí môžu stávať zodpovednými občanmi a angažovanými kresťanmi.

Toto poslanie vykonávam v spolupráci a organizovane ako pracovník (t.j. dobrovoľník alebo zamestnanec) organizácie, ktorá sa hlási k saleziánskej rodine³. Rešpektujem a dodržiavam v nej platné pravidlá a usmernenia zodpovedných predstaviteľov.

Pre dobro detí, ku ktorým som poslaný/poslaná, zaväzujem sa dodržiavať Kódex výchovného správania v saleziánskych dielach (ďalej Kódex) a riadiť sa podľa usmernení zodpovedných vedúcich pracovníkov organizácie.

¹ Dieťa sa v tomto dokumente rozumie ako osoba do 18 rokov veku. V primeranej miere sa princípy vzťahujú aj na mládežníkov a zraniteľné osoby nad 18 rokov, ktorí sú adresátmi (cieľovou skupinou) našej činnosti.

² Tento kódex je záväzný pre všetkých saleziánskych pracovníkov a pracovníčky, ktorí prichádzajú do kontaktu s deťmi v saleziánskych organizáciách a dielach. T.j. zaväzuje rovnako dobrovoľníkov ako aj zamestnancov:

- animátorov (mladých vedúcich a mládežníckych vedúcich, porov. Zákon č. 282/2008 Z.z. o práci s mládežou, §2 písm. c) a d))
- spolupracovníkov, pomocníkov, trénerov a pod. (pracovníkov s mládežou - porov. tamtiež §2 písm. e))
- školiteľov (lektori v oblasti práce s mládežou - porov. tamtiež §2 písm. g))

³ Kódex výchovného správania v saleziánskych dielach platí v organizáciách, ktoré sa k nemu prihlásia. K 15.10.2023 to sú:

- Saleziáni don Bosca - Slovenská provincia
- Inštitút Dcéry Márie Pomocnice
- Domka - Združenie saleziánskej mládeže
- Laura, združenie mladých
- Združenie saleziánov spolupracovníkov na Slovensku

Žiadané správanie

Základom pre naše rozhodnutia a správanie je v prvom rade zohľadnenie najlepšieho záujmu dieťaťa (Dohovor o právach dieťaťa, Všeobecný komentár č. 14, čl. 3 ods. 1). Konkrétne postupy, opatrenia a odporúčania sú opísané v Usmernení ku Kódexu.

1. Podľa princípov saleziánskeho preventívneho systému vytvárame výchovné rodinné prostredie založené na prijatí, rešpekte a úcte voči individualite každého dieťaťa.
2. Podporujeme medzi deťmi kultúru postavenú na dôvere, ktorá umožňuje pýtať sa otázky a vyjadrovať akékoľvek potreby, obavy a neistoty.
3. Svojím správaním deťom ponúkame dobrý príklad.
4. Dodržiavame zákony a predpisy štátu a nariadenia a usmernenia Cirkvi.
5. Pri práci s deťmi sme viditeľní a transparentní.
6. Spolupracujeme s rodičmi a zákonnými zástupcami detí, informujeme ich a získavame ich súhlas pre prácu s deťmi.
7. Nevhodné správanie nenechávame nepovšimnuté, zabraňujeme zneužívaniu aj potenciálne ohrozujúcemu správaniu iných osôb voči deťom a informujeme o ňom zodpovedných predstavených a príslušné orgány.
8. Priebežne sa vzdelávame, aby sme lepšie poznali a uplatňovali saleziánsky preventívny systém a súčasné poznanie využiteľné pri práci s deťmi.

Nepripustné správanie

Nasledovné správanie považujeme za neprípustné:

1. Akékoľvek týranie a zneužívanie dieťaťa, vrátane fyzického trestania
2. Vystavovanie dieťaťa riziku (navodenie situácie bez primeraných bezpečnostných opatrení)
3. Komunikovanie s dieťaťom alebo správanie sa voči nemu ofenzívnym, vývojovo neprimeraným, alebo sexuálne provokatívnym spôsobom
4. Vytváranie exkluzívneho vzťahu s jedným dieťaťom na úkor vzťahov s ostatnými
5. Znevýhodňovanie alebo utláčanie dieťaťa alebo skupiny detí
6. Prejavovanie sympatií alebo podporovanie (slovne, správaním alebo iným spôsobom) skupiny, hnutia alebo ideológie, ktorá hlása rasovú, etnickú, národnostnú, náboženskú nenávisť alebo nenávisť voči inej skupine osôb
7. Prehliadanie alebo nereagovanie na neprijateľné správanie dieťaťa alebo iného prítomného dospelého
8. Vyžadovanie, aby dieťa zachovávalo tajomstvo o porušovaní jeho práv alebo práv iných detí

Dôsledky porušenia kódexu

Disciplinárne opatrenia sú posudzované vždy v kontexte konkrétnej situácie. Existujú 3 základné formy dôsledkov:

- napomenutie a prípadné obmedzenie činnosti v prípade menšieho porušenia zásad správania sa,
- zákaz pôsobiť v organizácii (v relevantných prípadoch vylúčenie z členstva) v prípade vážneho porušenia zásad správania sa alebo po neuposlúchnutí napomenutia,
- rozviazanie pracovného pomeru v prípade zamestnanca

Usmernenie ku Kódexu výchovného správania v saleziánskych dielach

v organizáciách saleziánskej rodiny hlásiacich sa ku Kódexu výchovného správania v saleziánskych dielach (ďalej len “Kódex” a “organizácia” resp. “organizácie”).

Dátum verzie: 15.9.2021

1. Zvyšovanie povedomia o bezpečnosti detí

1.1. Zaškolenie pracovníkov a súhlas s Kódexom

- Novému pracovníkovi (dobrovoľníkovi alebo zamestnancovi) je predstavený Kódex výchovného správania v saleziánskych dielach. Súhlas pracovníka s Kódexom vyjadrený podpisom je podmienkou pre zapojenie do pravidelnej výchovnej práce s deťmi.
- Za zaškolenie a získanie súhlasu pracovníka s Kódexom je zodpovedný štatutárny zástupca (resp. ním poverený pracovník) v danej organizačnej zložke (v stredisku, diele a pod.).
- Originál podpísaného súhlasu sa uchováva v organizačnej zložke podobne ako zmluvy a podobné dokumenty. Ak v stredisku/diele pôsobí viacero organizácií, dohodnú sa, ktorá bude uchovávať tieto súhlasy.
- Štatutár (resp. ním poverený pracovník) zodpovedá aj za nahlásenie o zaškolení a získaní súhlasu v spoločnom elektronickom systéme (alebo ústredným orgánom organizácie, ak takýto systém neexistuje).

1.2. Podpora pri zaškoľovaní

- Pre potreby spoločného vzdelávania a priebežnej podpory pracovníkov v témach súvisiacich s týmto Kódexom organizácie ponúkajú dielam a strediskám zaškolenie tzv. Saleziánskych preventistov a odporúčané metodické materiály.

2. Preventívne opatrenia a praktické rady

2.1. Príprava podujatí

- Podujatia je potrebné plánovať tak, aby vzniklo čo najmenej rizík pre deti aj dobrovoľníkov.
- V prípade prenocovania a viacdňových podujatí je potrebný informovaný súhlas rodiča (resp. zákonného zástupcu) s účasťou dieťaťa.
- Treba mať kontakty na rodičov pre prípad nepredvídateľných situácií (napr. deti sa nemusia dostaviť na čas pri presunoch dopravou).
- Zabezpečte dostatočný počet vhodných pracovníkov/animátorov podľa počtu a typu účastníkov, povahy a náročnosti podujatia.

2.2. Získavanie rodičovského súhlasu

- Aktivitu s deťmi robte transparentne s vedomím ich rodičov (resp. zákonných zástupcov) a snažte sa o aktívnu spoluprácu s nimi.
- V mládežníckych strediskách a CVČ odporúčame získavať rámcový súhlas zákonných zástupcov (napr. na celý školský rok) s účasťou dieťaťa na aktivitách.
- Zákonní zástupcovia vždy majú mať informáciu o mieste pobytu dieťaťa, resp. o itinerári cesty a kontakt na zodpovedného organizátora podujatia.

2.3. Nocľah

- Nocľah a pravidlá využívania priestorov na nocľah pripravujte vopred tak, aby bolo zabezpečené náležité súkromie detí (najmä pri hygiene a spánku).
- Zabezpečte oddelené priestory na spanie pre deti podľa pohlavia. Ak je to potrebné a možné, snažte sa zohľadniť aj prípadné individuálne potreby detí ohľadne oddeleného nocľahu.
- V jednej miestnosti s maloletým/i nikdy nesmie spať jedna dospelá osoba (buď samostatná izba pre maloletých alebo aspoň dve dospelé osoby rovnakého pohlavia ako maloletí).

2.4. Doprava

- Pri doprave detí verejnými dopravnými prostriedkami zabezpečte početne adekvátnu asistenciu.
- Dbajte, aby sa vozenie detí v neverejnom dopravnom prostriedku (napr. autom) dialo s vedomím a súhlasom rodičov resp. zákonných zástupcov.
- Vyhýbajte sa situáciám, kedy jeden pracovník odprevádza autom (neverejným dopravným prostriedkom) jedno alebo malú skupinku detí. Ak sa nedá vzhľadom na okolnosti takémuto odvozu vyhnúť, vopred informujte o situácii rodičov alebo aspoň iného dospelého zodpovedného pracovníka (napr. vedúci tábora, predseda strediska a pod.).

2.5. Používanie fotiek, videí a sociálnych médií

- Za účelom čo najlepšej ochrany detí zvažujte opodstatnenosť zverejnenia akéhokoľvek údajov o dieťati. Napr. nezverejňujte adresu bydliska ani školu, ktorú dieťa navštevuje.
- Žiadny obrazový materiál nesmie byť zverejnený, ak s tým nesúhlasí vyobrazené dieťa alebo jeho zákonný zástupca. Súhlas detí s využitím ich fotiek a videí možno získať ústne, písomne alebo elektronicky (napr. zaškrtnutím súhlasu v elektronickom dotazníku).
- Nezverejňujte ani fotografie, videá a informácie detí, pri ktorých existuje opodstatnené riziko ich zneužitia na zosmiešnenie, ohováranie alebo iné šikanovanie detí, aj keď disponujete rámcovým súhlasom zákonného zástupcu. Pri fotografovaní a filmovaní musia byť deti primerane oblečené. Vyvarujte sa zverejňovaniu obrazového materiálu a správ, ktoré môžu byť bez ďalšej znalosti kontextu zle vysvetlené.
- Pri sťažnosti na zverejnenie obrazov alebo informácií o dieťati sa postupuje podľa platných pravidiel v danej organizácii (napr. smernica GDPR). Zvyčajne sťažnosť bezodkladne preskúma a rieši osoba zodpovedná za zverejnenie informácie a o

situácii a jej riešení informuje vedenie organizácie resp. príslušnej organizačnej zložky. Ak sa jej nepodarí zjednať nápravu, alebo pretrvávajú výhrady voči zvolenému riešeniu, treba postúpiť vec vedeniu organizácie.

- V mládežníckych strediskách a CVČ odporúčame získavať rámcový súhlas zákonných zástupcov (napr. na školský rok) s použitím obrazového materiálu dieťaťa pre potreby propagácie a dokumentovania činnosti strediska.
- Starostlivo zvažujte vhodnosť súkromnej komunikácie s jedným dieťaťom na sociálnych sieťach a v aplikáciách. Ak je takáto komunikácia nevyhnutná, držte sa tematického rámca daného typom aktivít, ktorých sa dieťa zúčastňuje v diele, stredisku (napr. ak chodí na stretnutie, tak riešte témy súvisiace len s jeho účasťou na stretnutí). Ak je potrebné komunikovať iné témy, voľte radšej osobné stretnutie v transparentnom prostredí. Na sociálnych sieťach a v aplikáciách odporúčame komunikovať v spoločnej skupine ideálne s prítomnosťou ďalšieho dospelého pracovníka/animátora. Vyhýbajte sa začínaniu interaktívnej komunikácie (napr. chat) v nočných hodinách.

2.6. Vhodný jazyk

- S deťmi komunikujte zrozumiteľne, primerane ich veku a s úctou. Pri vyjadrovaní v žiadnom prípade nepoužívajte vulgarizmy, hanlivé označenia, osočovanie, ohováranie iných.

2.7. Dávanie darov a odmien

- Ak pracovníci dávajú dary alebo odmeny deťom, tak vždy primerane bežným zvyklostiam v danom prostredí a tak, aby nepodporovali exkluzivitu vzťahu medzi jedným pracovníkom a dieťaťom.

3. Postup pri narušení bezpečnosti dieťaťa

3.1. Zásady komunikácie s dieťaťom, ktoré môže byť obeťou násillia /zneužívania

Ak sa o narušení bezpečnosti dieťaťa dozvedáte od obete alebo od iného svedka, riadte sa nasledovnými odporúčaniami:

- Ak je to možné, neodkladajte rozhovor na neskôr (dieťa by mohlo stratiť odvahu).
- Snažte sa reagovať pokojne a s rozvahou.
- Pokúste sa úplne pochopiť, čo chce dieťa vyjadriť. Berte vážne a nespochybňujte, čo dieťa hovorí, aj keď to zasahuje niekoho, o kom ste si subjektívne istí, že obvinenie nemôže byť pravdou. Skúsenosť ukazuje, že je potrebné počúvať, aj keď je ťažké uveriť tomu, čo bolo povedané.
- Nesnažte sa vyšetrovať alebo dozvedieť viac, než dieťa chce teraz samo povedať. Nevytvárajte si dohady, nekladajte dieťaťu do úst svoje slová a myšlienky, nekladte sugestívne vyšetrujúce otázky.
- Uistite dieťa, že urobilo správnu vec, keď sa vám zdôverilo. Spýtajte sa ho, čo si od vás praje a čo očakáva, že urobíte, prípadne čoho sa obáva.
- Vysvetlite dieťaťu, prečo je dôležitá pomoc ďalších ľudí v tejto situácii (potrebná odborná pomoc, zamedzenie opakovania takýchto skutkov, vaša povinnosť oznámiť

takéto správanie). Ak to je možné, nesľubujte mlčanlivosť (ak budete chcieť dieťaťu pomôcť, nebudete môcť sľub dodržať).

- Po prijatí bezprostredných opatrení (pozri bod 3.2) si urobte čím presnejší písomný záznam o tom, čo ste počuli a odovzdajte ho zodpovednému vedúcemu alebo priamo koordinátorovi ochrany¹.

3.2. Bezprostredné opatrenia pri vážnom ohrození dieťaťa

V prípade vážneho ohrozenia dieťaťa vyplývajúceho z porušenia tohto Kódexu (napr. sexuálne zneužívanie, týranie, vážne zanedbanie bezpečnosti) je pracovník/animátor v prvom rade povinný urobiť bezprostredné opatrenia v 2 krokoch:

Krok 1: Ak je to potrebné, poskytnite okamžitú nevyhnutnú pomoc dieťaťu

- Odveďte dieťa do bezpečia.
- Ak dieťa potrebuje okamžité ošetrovanie, zavolajte rýchlu zdravotnícku pomoc (t.č. 155) a zabezpečte podanie prvej pomoci dieťaťu.
- Ak je dieťa v bezprostrednom ohrození a je pri vás, zostaňte s ním a volajte políciu (t.č. 158). Ak dieťa nie je pri vás, kontaktujte políciu a vysvetlite situáciu.

Krok 2: Oznámte situáciu zodpovednému vedúcemu

- Informujte zodpovedného vedúceho (resp. pokiaľ to vylučuje povaha situácie, tak iného nadriadeného), alebo priamo koordinátora ochrany o situácii. Po vytvorení písomného záznamu o situácii ho odovzdajte zodpovednému.
- Zodpovedný vedúci alebo jeho nadriadený:
 - ak je v prípade podozrivá/obvinená osoba pôsobiaca pod hlavičkou organizácie, ktorá sa riadi týmto kódexom, zabezpečí zamedzenie ďalšieho pôsobenia a kontaktu s deťmi takejto osoby (resp. informuje príslušného zodpovedného, ktorý má oprávnenie zasiahnuť)
 - informuje rodinu dieťaťa (zákonného zástupcu) a zabezpečí prípadné stretnutie s nimi
 - ak ešte nebol informovaný koordinátor ochrany, informuje ho.
- Ak sa pracovník/animátor hodnoverným spôsobom dozvie, že osoba pôsobiaca v mene organizácie hlásiacej sa k tomuto Kódexu alebo akákoľvek osoba na podujatí organizovanom takouto organizáciou pripravuje, pácha, alebo spáchala čin v rozpore s týmto Kódexom, ktorý by mohol byť trestným činom (napr. sexuálne zneužitie maloletej osoby), oznámi to s podporou zodpovedného koordinátora ochrany tejto organizácie orgánom Slovenskej republiky činným v trestnom konaní.

¹ Koordinátor ochrany je osoba určená v organizácii riadiacej sa podľa tohto Kódexu ako zodpovedná za prijímanie nahlásení (sťažností a obvinení z porušenia Kódexu resp. smernice o ochrane detí platnej v organizácii) a riešením týchto situácií. Kontakty:

Saleziáni don Bosca: ochranadeti@saleziani.sk

Inštitút Dcéry Márie Pomocnice: ochranadeti@salezianky.sk

Domka – Združenie saleziánskej mládeže: ochranadeti@domka.sk

Laura, združenie mladých: ochranadeti.laura@gmail.com

4. Práva a povinnosti dobrovoľníkov

V saleziánskom diele väčšinu činnosti zvyčajne zabezpečujú dobrovoľníci a dobrovoľníčky. Bez ohľadu na to, aký typ dobrovoľníckej práce vykonávajú (výchovná činnosť, administratíva, technická pomoc alebo iné), spolu vytvárajú výchovné prostredie pre deti a mladých. Aby to mohli robiť kvalitne, zmysluplne a udržateľne, organizácie stanovujú nasledovný rámec práv a povinností dobrovoľníkov pre pôsobenie v saleziánskom diele.

Práva dobrovoľníkov

Dobrovoľník/dobrovoľníčka má právo:

- **na jasné vymedzenie svojich úloh a zodpovedností** tak, aby boli primerané jeho záujmom, schopnostiam a časovým možnostiam (vrátane primeraného času na prípravu na svoju činnosť)
 - môže povedať "nie" (odmietnuť úlohu), pokiaľ nevyhovuje jeho záujmom, schopnostiam či časovým možnostiam
- **na podporu** pri dobrovoľníckej činnosti:
 - získať zaškolenie alebo vysvetlenie zverených úloh
 - môže sa radiť s poverenou zodpovednou osobou v organizácii (napr. štatutárny zástupca, vedúci diela, vedúci animátorov, predseda strediska a pod.)
 - môže získať na požiadanie pomoc pri príprave a vykonávaní činností
 - môže požiadať o náhradu nákladov spojených s jeho dobrovoľníckou činnosťou (žiadosť schvaľuje/odmieta príslušný zodpovedný pracovník organizácie podľa možností rozpočtu)
 - môže požiadať o podporu od poverenej zodpovednej osoby v prípade konfliktu počas výkonu dobrovoľníckej činnosti a získať pomoc pri riešení vzniknutých ťažkostí
- **na zdieľanie a výmenu svojich skúseností** s inými dobrovoľníkmi
- **podieľať sa na živote organizácie**
 - byť informovaný o činnosti organizácie
 - navrhovať nové aktivity
 - prezentovať vlastný názor
 - stať sa členom orgánov organizácie za splnenia podmienok určených stanovami organizácie
- **na hodnotenie a spätnú väzbu**
 - získať na požiadanie spätnú väzbu o svojej činnosti
 - získať potvrdenie o vykonávaní dobrovoľníckej činnosti
 - byť morálne ohodnotený za svoju činnosť

Povinnosti dobrovoľníkov

Dobrovoľník/dobrovoľníčka je povinný/á:

- **rešpektovať hodnoty a morálne princípy, ku ktorým sa organizácia hlási**
 - poznať a stotožniť sa s poslaním organizácie
 - pri svojej činnosti uplatňovať zásady preventívneho výchovného systému
 - neporušovať hodnoty a princípy vedome pri svojej službe a snažiť sa byť dobrým príkladom ich uplatňovania pre deti
- **dodržiavať stanovené pravidlá platné v organizácii**
 - riadiť sa záväznými predpismi organizácie
 - najmä správať sa podľa *Kódexu výchovného správania v saleziánskych dielach*
- **absolvovať požadovanú formáciu a vzdelávanie** podľa usmernení zodpovednej osoby v organizácii (napr. vedúci oratória alebo predseda strediska) na miestnej, národnej, alebo medzinárodnej úrovni
- **zodpovedne sa pripravovať a vykonávať svoju službu**
 - vo svojej činnosti rešpektovať usmernenia zodpovednej osoby v organizácii
 - plniť dohodnuté úlohy podľa svojich najlepších schopností a vedomostí
 - vopred pripravovať program na svoju činnosť s deťmi a mladými (na stretká, krúžky aj nepravidelné podujatia)
 - vopred informovať zodpovednú osobu, ak nemôže vykonať činnosť, za ktorú prevzal zodpovednosť
 - spolupracovať s ostatnými dobrovoľníkmi
 - rozumne využívať zdroje organizácie, šetriť vybavenie a finančné prostriedky a nikdy ich nepoužívať svojvoľne na účely v rozpore s hodnotami a pravidlami organizácie
 - nepožívať a nebyť pod vplyvom alkoholu a iných omamných látok v čase, keď má zverenú zodpovednosť v dobrovoľníckej službe s deťmi, primerane situácii a cieľovej skupine sa zdržiavať aj fajčenia
- **zachovávať dôvernú a zodpovedne sa vyjadrovať v médiách** (včítane sociálnych médií)
 - zachovať mlčanlivosť o osobných informáciách detí a mladých, s ktorými prichádza do kontaktu pri svojej činnosti
 - poskytovať verejné vyjadrenia o podrobnostiach činnosti organizácie pre médiá až po dohode so štatutárom alebo ním poverenou zodpovednou osobou (s výnimkou poskytnutia všeobecných informácií o organizácii a jej cieľoch)
- **riešiť problémy a nezrovnalosti vzniknuté počas dobrovoľníckej služby priamo so zástupcami organizácie** a nie prostredníctvom tretej osoby